

Оверчук Михайло Вікторович,
Заступник начальника сектора
Головного управління Національної
поліції в Київській області

Науковий керівник:
Теремцова Ніна Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії права та держави
юридичного факультету,
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

Питання щодо професійного спілкування працівників поліції було та залишається надзвичайно важливим і складним, адже від його вирішення зачастою залежить перебіг взаємовідносин між правоохоронцями та громадянами. Однією з інтегральних особистісних характеристик, що відображає рівень професіоналізму правоохоронця, є його комунікативна компетентність, тобто вміння грамотно та ефективно спілкуватися, насамперед, з об'єктом службової діяльності, з громадянами, колегами, а також із представниками засобів масової інформації.

Спілкування поліцейського – складний процес встановлення й розвитку контактів із іншими особами під час виконання професійних обов'язків, що полягає в обміні інформацією та обумовлений необхідністю спільної діяльності й взаєморозуміння в процесі міжособистісної взаємодії.

Складнощами в професійному спілкуванні працівників поліції з громадянами є:

- 1) ситуації спілкування, що пов'язані з реалізацією конкретних функцій професійної діяльності;
- 2) ситуації спілкування з конкретною категорією громадян, верствами населення (діти, особи літнього віку, громадяни з обмеженими фізичними та психічними можливостями);
- 3) ситуації спілкування, пов'язані з певними умовами;
- 4) ситуації спілкування, пов'язані з моральним і емоційно-вольовим самоконтролем працівників поліції.

Необхідно виділити три основні типи спілкування, що є за можливим використано поліцейськими під час служби: імперативне, маніпулятивне та діалогічне спілкування.

Розглядаючи більш детально імперативний вид спілкування слід зазначити, що даний вид є ефективним типом міжособистісної взаємодії між керівником та підлеглими, оскільки передбачає повне підпорядкування, негайне виконання наказів і розпоряджень. Імперативне спілкування, як правило, використовується керівниками у стосунках із підлеглими. Підлеглий виступає пасивною стороною, яка завжди готова (сторона підлеглого) виконувати накази та розпорядження. Як

засоби імперативного спілкування використовують вказівки, розпорядження, вимоги, погрози.

Слід зазначити, що за імперативним методом спілкуванні необхідно дотримуватись правил субординації, статутів, а також етики та законності.

Маніпулятивний метод спілкування має схожі ознаки з імперативним, але ж досягнення своїх намірів здійснюється приховано. Як і імперативний метод, маніпуляція прагне домогтися контролю над поведінкою та думками іншої особи. Часто маніпуляції застосовують при бажанні задобрити партнера у спілкуванні. Маніпуляція – це прихований психологічний вплив, майстерне виконання якого спонукає адресата до прийняття рішень і виконання дій, які вигідно ініціатору впливу.

Для протидії маніпуляціям поліцейський має чітко усвідомлювати мету такого спілкування; за необхідності, не змінюючи інтонації та тону голосу, зі збереженням ввічливості повторювати свою позицію та вимогу; посилатися на нормативні акти, закон чи ситуацію, а також вміти відрізнити причину від правопорушення.

Діалогічне спілкування ґрунтується на засадах правомірності та рівності партнерів у спілкуванні. Таке спілкування виникає, якщо є психологічний та емоційний настрій до розмови, присутня повна довіра до співрозмовника, сприйняття якого відбувається з позиції на рівних до себе. Діалогічне спілкування спрямовано на вирішення спільних проблем. Діалогічне, або ж гуманістичне, спілкування дозволяє досягти більш глибокого взаєморозуміння, сприяє саморозкриттю співрозмовників. Перехід поліцейських до діалогічного спілкування передбачає більш уважне ставлення до запитань, які може поставити співрозмовник, та застосовується для опитування дітей та потерпілих.

Професійне спілкування поліцейського – це такий акт комунікативної поведінки, який здійснюється для вирішення поліцейським певних професійних завдань.

Аналіз структури професійного спілкування поліцейського та його динаміки дозволяє виділити чотири основні етапи:

1) психологічне «читання» особливостей поведінки, зовнішнього вигляду, використання наявної інформації про конкретну людину й складання первинного психологічного портрету співрозмовника;

2) пошук психологічних передумов ефективного спілкування й створення сприятливих умов для міжособистісного контакту;

3) взаємодія та вплив у процесі професійного спілкування на інших осіб із боку працівника з метою вирішення службових завдань;

4) оцінка результатів конкретного акту спілкування, планування змісту і процесу подальших контактів із певними особами.

Всі зазначені складові спілкування проявляються в умовах безпосереднього контакту між людьми. В реальному житті кожна з цих сторін не існує ізольовано від двох інших.

Під час виконання службових обов'язків поліцейські досить часто вдаються до невербальних засобів спілкування. Невербальне спілкування є одним із видів спілкування під час якого використовується безсловесна поведінка і невербальна

комунікація, як головний засіб передачі інформації.

Сукупність невербальних засобів спілкування покликана виконувати такі загальні функції: доповнення мовлення; заміщення мовлення; репрезентацію емоційних станів партнерів по комунікативному процесу.

Більш детальні функції невербальної поведінки особистості вважаються наступні:

- створення образу партнера по спілкуванню;
- вираження якості й зміни взаємовідносин партнерів по спілкуванню, формування цих відносин;
- уточнення, зміна розуміння вербального повідомлення, посилення емоційної насиченості сказаного;
- підтримка оптимального рівня психологічної близькості між особами, які спілкуються;
- є індикатором актуальних психічних станів особистості;
- є показником статусно-рольових відносин.

Спілкування поліцейських із громадянами повинно відбуватися в межах соціальної відстані. Порушення оптимальної дистанції спілкування, як правило, сприймається негативно й розглядається як засіб маніпуляції. Але якщо «підготувати підґрунтя» й наблизитися до людини на один рівень (наприклад, із соціальної відстані на персональну), це може посилити довіру людини, оскільки свідчить про прихильність правоохоронця. Приближення на два рівні є недопустимим. Ці норми визначені чотирма зонами спілкування:

- інтимна (15–46 см) – спілкування з близькими, батьками, родичами. Для такого спілкування характерні довірливість, тихий голос, тактичний контакт, дотик;
- особиста (46–125 см) – відстань спілкування з друзями та однодумцями. Передбачає тільки візуально-зоровий контакт між партнерами, які підтримують розмову;
- соціальна (1,2–2,5 м) – відстань на переговорах із приятелями та колегами по роботі;
- публічна (більше 2,5 м) – ділові переговори, візити до вищих посадових осіб.

Окремо зазначимо, що поліцейським слід дотримуватись міри з дистанціювання. Дистанція між партнерами має відповідати ситуації, не варто починати спілкування з відстані більш ніж 4 м. Найбільш прийнятними на такій відстані може бути посмішка чи кивок головою на знак привітання. Відстань треба долати поступово, а не перескакувати через одну чи дві зони. У такому разі легше досягти згоди й виважено розв'язати проблему.

Отже, в своїй роботі поліцейський повинен реалізовувати концепцію партнерства суспільства та правоохоронних органів. Для цього він повинен створювати з громадянами довірливі відносини. Поліцейський повинен вступати в контакт та постійно поглиблювати його до рівня, необхідного для виконання службових обов'язків. Створення довірливих відносин при спілкуванні відбувається за допомогою невербальної демонстрації та вербальних технік.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 05.10.2019).
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 06.11.2019).
3. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 09.11.2016 р. № з1576-16 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16> (дата звернення: 09.11.2019).
4. Теремцова Н. В. Особливості юридичної відповідальності у контексті правомірної та протиправної поведінки: соціальний аспект. Соціологія права. 2014. № 1–2 (7–8). С. 111–117.
5. Теремцова Н. В. Проблеми реалізації норм права щодо правомірної поведінки. *Альманах права Національної академії наук України*. 2016. № 7. С. 245-247. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ap_2016_7_63.

*Оверчук Олена Миколаївна,
старший юрисконсульт
Відділу правового забезпечення
Головного управління Національної
поліції в Київській області*

*Науковий керівник:
Теремцова Ніна Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії права та держави
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПРАВОТВОРЧОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Питання дослідження щодо вирішення проблем правотворчості обумовлена вирішенням однієї з найважливіших проблем формування стабільної правової системи в Україні. На сьогодні в державі швидкими темпами відбувається реформування різних гілок влади, створюються нові державні установи, приймаються нормативно-правові акти, фактично оновлюється стала база правових норм.

Основною проблемою правотворчості, що впливає на ефективність законодавства, є неякісна підготовка проектів нормативних правових актів в державі. Як правило, проекти готуються та обговорюються на засіданнях правотворчих органів без участі вчених-юристів, що спеціалізуються на вивченні права, не залучаються також і юристи-практики. Такий стан справ призводить до того, що ігноруються вимоги юридичної техніки, а як наслідок страждає якість законодавства.